

اهمیت و تقویت صنعت جهانگردی: به عنوان یک استراتژی در افزایش درآمد ارزی

صدراله البرزی

نفت، متنوع کردن اقتصاد کشور، بالا بردن اشتغال و افزایش درآمدهای ارزی، دارای اهمیت بسیار زیاد و ارزشمندی است. اندیشه آغازین جهانگردی در گستره تفکر و تمدن اسلامی با هجرت شکوفا شده و سیر و سفر یکی از عوامل برجسته ارتباطات اجتماعی و تبادلات فرهنگی تلقی می‌شود. جهانگردی و سیر و سفر فعالیتی است که به لحاظ اثرش به بخشهای پرورشی و فرهنگی، اجتماعی و اقتصادی برای ملت‌ها ضروری است. پرداختن به مقوله سفر، از زاویه‌ای دیگر نیز اهمیت دارد. در دنیای پر غوغای امروز سیر و

نفتی که در کشورهای تولیدکننده نفت جهان در سال ۱۹۹۵ صادر کرده و از بابت آن حدود ۱۷۵/۵ میلیارد دلار ارز به دست آورده‌اند ۲/۴ برابر بیشتر است.

این مقاله بر آن است که اهمیت جهانگردی را برای ایران توضیح داده و ضمناً توصیه‌هایی جهت تقویت صنعت جهانگردی کشور ارائه داده و تأکید می‌نماید کشور ما دارای توان بسیار مناسبی در این زمینه است که باید بالفعل شود تا از طریق یک برنامه زمان بندی شده و هماهنگ تحقق یابد. تقویت بخش جهانگردی ایران با توجه به کاهش درآمدهای نفتی، موضوع رهایی از اقتصاد وابسته به

توزیع جهانی بازار جهانگردی نشان می‌دهد که ۷۸/۵ درصد بازار جهانی توریسم به کشورهای اروپایی و آمریکایی تعلق دارد. در این میان سهم ناچیز ایران از جهانگردی دنیا، با وجود برخورداری از جاذبه‌ها و منابع عرضه بسیار درخور توجه و تعمق است. گزارش بازار جهانی توریسم که در سال ۱۹۹۶ منتشر شد، حاکی از آن است که در این سال حدود ۵۹۳/۷ میلیون نفر جهانگرد در بازار جهانی توریسم جابجا شده‌اند و درآمد حاصل از مجموع سفرهای توریستی کشورهای جهان در این سال حدود ۴۲۳ میلیارد دلار بوده است. این مبلغ از ارزش پولی ۱۱/۷ میلیارد بشکه

سفر جزء جدا ناشدنی زندگی انسانها است، حرکت پر شتاب فن آوری نوین اوقات فراغت بیشتری را در اختیار همگان قرار داده است و این خود زمینه‌ای برای بدست آوردن همکاریهای فرهنگی، اقتصادی و سیاسی است. سفر به معنای گردش و زیر پا نهادن بلاد و شهرها است. مسلماً هیچ کس نمی‌تواند منافع مهم کار را انکار کند. انسان وقتی در یک محیط کوچک زندگی می‌کند تمام افکارش از آن محیط متأثر می‌شود. اگر انسان فوق العاده‌ای باشد، می‌تواند از چنگال قسمتی از تأثیرات محیط، خود را برهاند اما بیشتر انسانها متأثر از همان آداب، خصوصیات و اخلاق محیط خود هستند در حالی که اگر انسان از آن دایره کوچک گام فراتر نهد و با مناطق دیگر تماس بگیرد مسلماً چیزهایی را فرا می‌گیرد که آموزش آنها در محل ممکن نیست.

سعدی می‌گوید:

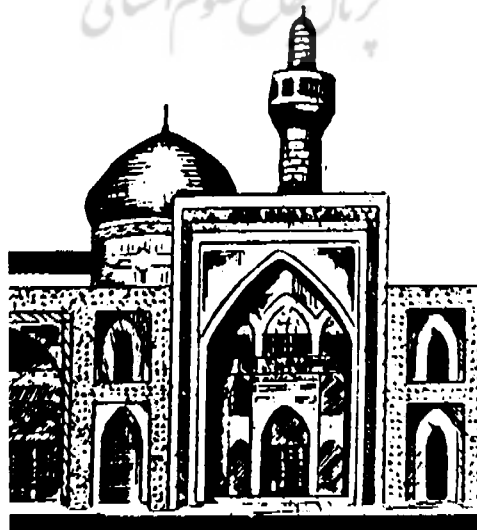
«بسیار سفر باید تا پخته شود خامی»

در واقع اندوخته‌های علمی، صنعتی، تجاری و حتی سیاسی انسان در سفر بالا می‌رود، هم به حال خود انسان مفید است و هم به حال جامعه‌ای که در آن زندگی می‌کند. مثلاً هنگامی که به مصر سفر می‌کنیم و اهرام ثلاثه را از نزدیک می‌بینیم متوجه تمدن عظیمی می‌شویم که نشانگر آن است که مصریان قدیم با علوم مختلف آشنا بوده‌اند و از آن استفاده کرده‌اند. قرآن کریم در سوره روم آیه ۹ تکیه بر آثار سفر دارد و می‌فرماید: «چرا مردم در این جهان به سیر و سفر و سیاحت نمی‌پردازند تا از سرنوشت کسانی که از نظر نیرو و قدرت بالاتر از آنها بوده‌اند آشنا شوند».

ایران یک کشور تاریخی است که سیر تمدن را دیده است و با جاذبه‌ها و نقاط

دیدنی دارای یک فرهنگ غنی و تمدن اسلامی است که می‌تواند از طریق یک استراتژی جامع کاربردی درآمد ارزی بیشتری در قالب تقویت بخش صنعت جهانگردی برای اقتصاد خود به دست آورد. افزایش تعداد جهانگردان در رونق فعالیت‌های اقتصادی و تقویت اقتصاد غیر نفتی می‌تواند مؤثر باشد. کشور ما با داشتن یک تاریخ کهن و جاذبه‌های دیدنی از جمله اماکن تاریخی، باستانی و مذهبی، متأسفانه هنوز در مقایسه با خیلی از کشورها حتی کشورهای در حال توسعه و منطقه، پذیرای جهانگردان کمی می‌باشد. آب و هوای متنوع در طی سال در این کشور پهناور، ارزان بودن شرایط اقامت، هزینه غذا و ایاب و ذهاب در ایران می‌تواند یک مزیت نسبی برای جلب سیاحان در مقایسه با سایر کشورها باشد.

در کتابهای درسی دانشگاهی در خارج از کشور درسهایی مثل تاریخ تمدن جهان (History of the world civilization) و یا

تاریخ خاور میانه (History of the middle east) و دروس مشابه دانشجویان با تاریخ ایران آشنا شده‌اند حتی در خیلی موارد تمدن غرب تحت تأثیر تاریخ و تمدن ایران بوده است لذا خیلی‌ها در خارج از کشور تمایل دارند از آثار باستانی و مناطق مذهبی ایران دیدن نمایند و با این فرهنگ از نزدیک آشنا شوند. لذا به غیر از دید اقتصادی، وقتی با نگاهی فرهنگی هم که به موضوع توجه نماییم می‌بینیم لازم است بخش توریسم را در کشور تقویت کنیم.

مزایای سیر و سیاحت و جهانگردی برای کشور

سیر و سیاحت و جهانگردی سهم عمده و روز افزونی در ایجاد اشتغال، تقویت اقتصاد کشور و نقش مؤثری در تفاهم متقابل و انسجام اجتماعی بین جوامع بشری ایفا می‌کند. از مزایای دیگر صنعت جهانگردی می‌توان به موارد زیر اشاره کرد:

- معرفی ایران و فرهنگ اسلامی
 - کمک برای رسیدن به درآمد ارزی
 - افزایش اشتغال
 - تقویت فعالیت‌های زیربند نظیر (رستورانها، هتلها، آژانسها و شرکتهای توریستی، شرکتهای حمل و نقل، صنایع دستی و...)
 - تحکیم وحدت و تفاهم و همبستگی فرهنگی جوامع
 - فراهم آوردن زمینه تفریحات سالم
 - ایجاد و گسترش و تحکیم صمیمیت و صلح بین ایران و سایر کشورها
 - تبادل اطلاعات و آموختن از یکدیگر
- از مجموع ۵۹۴ میلیون نفر جهانگرد در دنیا طی سال ۱۹۹۶، حدود ۲۵۱/۶ میلیون نفر آن یعنی معادل ۵۹/۲ درصد بازار

مقایسه تعداد مسافران ورودی و خروجی کشور در دوره (۱۳۷۲ - ۱۳۶۸)

سال	تعداد مسافران ورودی	تعداد مسافران خروجی
۱۳۶۸	۱۵۴	۷۶۱
۱۳۶۹	۳۲۲	۷۲۶
۱۳۷۰	۴۰۹	۱۱۷۲
۱۳۷۱	۲۳۰	۸۰۲
۱۳۷۲	۲۹۰	۱۱۸۰
جمع	۱۸۰۷	۲۶۶۳

مأخذ: سالنامه‌های آماری کشور ۱۳۷۲ و ۱۳۷۴ و گزارشهای جهانگردی خارجی ایران، وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی.

پاکستان، مالدیو و سایر کشورهای واقع در این حوزه از جمله پیر جمعیت‌ترین کشورهای جهان و از قلمروهای باستانی و تاریخی بسیار ارزشمند دنیا هستند، نه به دلایل نارسایی و کمبود جاذبه، بلکه به دلایل زیر بنایی، سیاسی، خدماتی، و سرویس دهی به جهانگردان قادر نیستند

در گروه دوم کشورهای هند، ایران، نپال، پاکستان، مالدیو و سایر کشورهای حوزه طبقه بندی شده‌اند.

از مجموع ۹۱/۵ میلیون توریست وارد شده به کل کشورهای آسیا بیش از ۸۷ میلیون نفر به کشورهای گروه اول و تنها ۴/۵ میلیون نفر به کشورهای گروه دوم مسافرت کرده‌اند. به عبارت دیگر از کل جهانگردانی که به مقصد کشورهای آسیایی سفر کرده‌اند، تنها حدود ۵ درصد به کشورهای گروه دوم و ۹۵ درصد به کشورهای گروه اول رفته‌اند.

تعداد جهانگردان وارد شده به کشورهای آسیایی جنوبی در سال ۱۹۹۶ حدود ۴۴۷۷ هزار نفر و سهم آن از کل بازار جهانی جهانگردی در حدود ۷۵ صدم درصد بوده است. به عبارت دیگر کشورهای جنوب آسیا یعنی، هند، ایران،

صنعت مزبور را کشورهای اروپایی در اختیار دارند. پس از آن کشورهای آمریکایی با ۱۱۴/۷ میلیون نفر، یعنی حدود ۱۹/۳ درصد بازار جهانی توریسم را در اختیار دارند و این به آن معناست که از مجموع جهانگردان دنیا یعنی ۵۹۴ میلیون نفر، حدود ۴۶۶/۳ میلیون نفر - ۷۸/۵ درصد را بازار منطقه اروپا و آمریکا به خود جذب کرده است. بر اساس منطقه بندی جهان برای فعالیتهای جهانگردی، کل کشورهای آسیایی به جز کشورهای آسیای خاور میانه در دو گروه زیر طبقه بندی شده‌اند: - گروه اول: کشورهای آسیای شرقی و خاور میانه.

- گروه دوم: کشورهای آسیای جنوبی. مقصد جهانگردان در مناطق توریستی آسیا (۱۹۹۶)

منطقه یا کشور	تعداد جهانگردان ۱۰۰۰ نفر	درصد	درآمد ارزی (میلیون دلار)	درصد
گروه ۱ - کل کشورهای آسیای شرقی و اقیانوسیه	۸۷۰۲۵	۹۵	۸۰۷۸۰	۹۵/۳
گروه ۲ - آسیای جنوبی	۲۴۷۷	۵	۳۹۶۳	۲/۷
جمع منطقه آسیا	۹۱۵۰۲	۱۰۰	۸۴۷۴۳	۱۰۰

توزیع جهانگردان و درآمد ارزی آن در کشورهای جنوب آسیا - ۱۹۹۶

کشور	تعداد جهانگردان ۱۰۰۰ نفر	درصد	درآمد ارزی (میلیون دلار)	درصد
هندوستان	۲۲۸۸	۵۱/۱	۳۰۲۷	۷۶/۴
ایران	۴۵۶	۱۰/۲	۱۶۵	۴/۲
نپال	۲۰۴	۹	۱۳۰	۳/۳
پاکستان	۳۴۸	۷/۸	در سایر کشورها -	
مالدیو	۳۳۹	۷/۶	۲۵۷	۶/۵
سایر کشورها	۶۲۲	۱۴/۳	۳۸۲	۹/۶
جمع	۴۴۷۷	۱۰۰	۲۹۶۳	۱۰۰

مأخذ: VTO دفتر آسیا و اقیانوسیه ۱۹۹۷

در گروه اول کشورهای چین، هنگ کنگ، تایلند، مالزی، سنگاپور، اندونزی، ماکائو، استرالیا، کره جنوبی، تایوان و سایر کشورهای حوزه قرار دارند.

۱۰ کشور برتر در صنعت گردشگری جهان

سازمان جهانی گردشگری، فهرست ده کشور برتر صنعت جهانگردی را در سال گذشته منتشر کرد.

این کشورها براساس دو ویژگی طبقه بندی شده‌اند، اول از نظر تعداد جهانگردی و دوم از لحاظ میزان درآمدی که هر یک از کشورها کسب کرده‌اند.

۱۰ کشور از لحاظ تعداد جهانگردی عبارتند از:

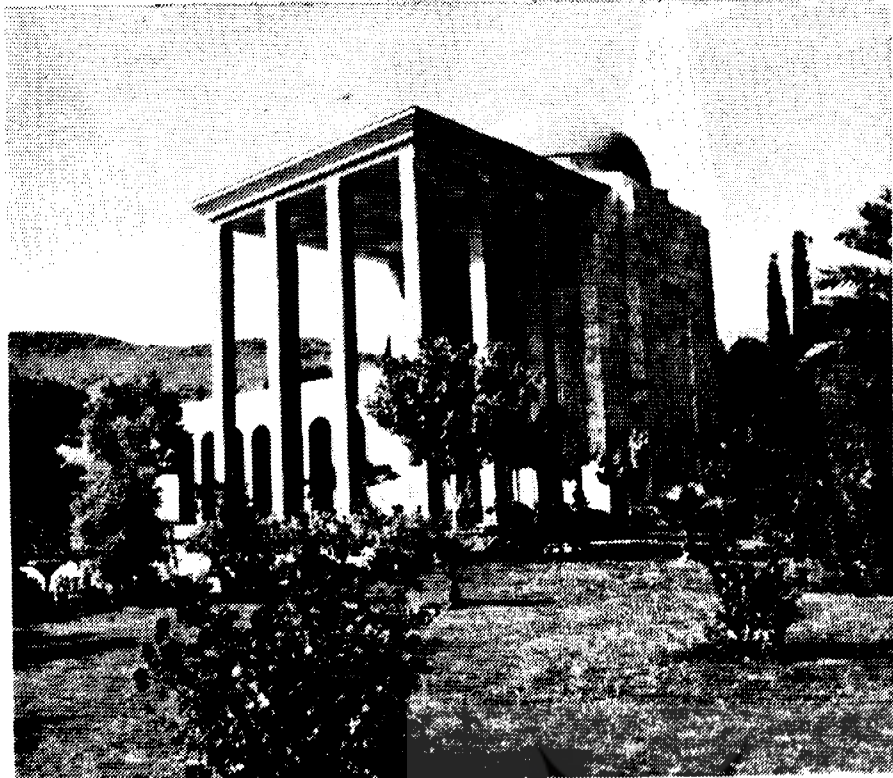
فرانسه ۷۰ میلیون نفر، اسپانیا ۲۷/۷۴ میلیون نفر، آمریکا ۴۷/۱۳ میلیون نفر، ایتالیا ۳۴/۸۳ میلیون نفر، انگلیس ۲۵/۴۷ میلیون نفر، چین ۲۴ میلیون نفر، مکزیک ۱۹/۳ میلیون نفر، لهستان ۱۸/۸۲ میلیون نفر، کانادا ۱۸/۶۶ میلیون نفر، اتریش ۱۷/۲۸ میلیون نفر. طبقه بندی کشورها از لحاظ درآمد:

آمریکا ۳۰/۴۳ میلیارد دلار، فرانسه ۲۹/۷ میلیارد دلار، اسپانیا ۲۹/۵۸ میلیارد دلار، انگلیس ۲۱/۲۹ میلیارد دلار، آلمان ۱۶/۸۴ میلیارد دلار، چین ۱۲/۵ میلیارد دلار، اتریش ۱۲/۱۶ میلیارد دلار، کانادا ۹/۱۳ میلیارد دلار، استرالیا ۸/۵۷ میلیارد دلار.

جهانگرد

منطقه	تعداد جهانگردان (میلیون نفر)	درآمد ارزی (میلیارد دلار)	درصد
کشورهای اروپایی	۳۵۱/۶	۲۱۵/۷	۵۱/۱
کشورهای امریکایی	۱۱۴/۷	۱۰۶/۲	۲۵/۱
آسیا	۹۱/۵	۸۴/۷	۲۰
افریقا	۲۰/۶	۸	۱/۹
خاور میانه	۱۵/۳	۸	۱/۹
جمع	۵۹۳/۷	۴۲۲/۶	۱۰۰

منبع: W.T.O دفتر آسیا و اقیانوسیه ۱۹۹۷

بر سر تربیت ما چون گذری همت خواهد

که زیارتگه رندان جهان خواهد شد

حتی یک درصد جهانگردان دنیا را به خود جلب کنند.

به این ترتیب جایگاه ایران در بازار جهانی، قاره‌ای و منطقه‌ای توریسم، در حال حاضر بسیار پایین و غیر قابل قبول است. این که کشوری مانند ایران تنها ۱۰/۲ درصد جهانگردان جنوب آسیا و ۴۲ درصد درآمد ارزی حاصل از آن را داشته باشد، نشان می‌دهد که این بخش از فعالیت در کشور با بحران بسیار ریشه داری روبه رو است.

پیشنهادات جهت تقویت جهانگردی و

جلب توریسم:

- ۱- تشویق به سرمایه گذاری داخلی و خارجی در این صنعت.
- ۲- آموزش در مدارس و خصوصاً به صورت تخصصی در دانشگاهها.
- ۳- تشکیل دوره‌های کوتاه مدت آموزشی و تربیت راهنماهای تور TOUR GUIDES.
- ۴- تهیه کتب و مجلاتی که آثار تاریخی، مذهبی، فرهنگی، صنایع دستی و... در آن منعکس شده باشد، تهیه کارت پستال و بروشور و نقشه به زبانهای انگلیسی، فرانسه، آلمانی، روسی، ایتالیایی، ژاپنی، چینی، عربی و ترکی در مورد اطلاعات مورد نیاز جهت جهانگردان.

- ۵- نشر فرهنگ و تمدن اسلامی در کشورها.
- ۶- ایجاد مراکز اطلاع رسانی در شهرهای بزرگ و سیاحتی و فرودگاهها جهت ارائه اطلاعات به جهانگردان.
- ۷- فراهم آوردن تسهیلات و ساده‌تر کردن کارها جهت ورود و خروج مسافران از کشور از جمله تشریفات اخذ ویزا، گمرکی و...
- ۸- سازگار ساختن پدیده‌های جهانگردی با اشکال مختلف مناظر و مناطق.
- ۹- ایجاد هتل، هتل، مراکز تفریحی و فرهنگی.
- ۱۰- معرفی مجموعه هتل‌های ایران در خارج از کشور و فراهم آوردن امکانات لازم جهت ذخیره نمودن جا (رزرواسیون) درک ضرورتها، نیازها، سیاستگذاریها، برنامه ریزی اجرای صحیح و فراگیر و یک سیستم نظارت (کنترل) بر عملکردها که مغایرتهای بین عملکرد و برنامه بخش صنعت جهانگردی کشور مشخص شود.
- ۱۲- تبلیغات در نشریات خارجی و اینترنت در مورد جاذبه‌های توریستی ایران.
- ۱۳- تسهیلات در بردن سوغات مثل فرش، خاویار، کالاهای دستی و خشکبار برای جهانگردان.
- ۱۴- تقویت فروشگاهها FREE SHOP در فرودگاههای بین المللی کشور.